

Met gierende banden over het natte beton; Toussaint speelt in zijn nieuwe liefdesroman met snelheid en vertraging

Ger Leppers

Jean-Philippe Toussaint staat bekend om zijn precieze proza, dat dwingt tot traag lezen. Toch wordt er in zijn nieuwe roman juist met grote snelheid gevlogen, gegaloppeerd en achtervolgd, onder meer door de aanbiddelijke Marie. Dat contrast tussen actie en rust levert een heerlijke roman op.

De nieuwe roman van de Franstalige Belg Jean-Philippe Toussaint is een vervolg op zijn vorige twee boeken, 'Liefde bedrijven' en 'Vluchten'. Maar dat is voor de lezer geen enkel probleem. Net als de beide andere delen van deze trilogie bestaat 'De waarheid omtrent Marie' uit tamelijk los verbonden, spannende scènes, en het boek laat zich zonder bezwaar zelfstandig lezen.

Nog steeds onderhoudt de naamloze verteller een knipperlichtrelatie met de wispelturige en ongrijpbare Marie. Mooi weet Toussaint, als zijn verteller weer eens kort in het leven van Marie verschijnt, de broze sfeer op te roepen van vertrouwdheid en ongemakkelijke vervreemding, 'de resten van verbondenheid, waar al snel weer de schaduw van irritaties overheen valt'. Doorgaans hervinden de voormalige geliefden elkaar wanneer Marie in een netelige situatie is beland. Dan belt zij de verteller op met een verzoek om hulp en/of troost. Keer op keer snelt hij ridderlijk toe, hopen dat de relatie hersteld kan worden. Hij drinkt haar woorden in, let op haar minste gezichtsuitdrukkingen en op de kleinste gebaartjes, maar keert uiteindelijk eenzaam terug naar zijn flatje.

Tegelijkertijd beleeft de schrijver merkbaar veel genoeg aan de beschrijving van het onmogelijke karakter van Marie, die reist met bergen bagage, maar een psychologische rem heeft die haar belet om ook maar één tas, koffer, of zelfs maar tube tandpasta te sluiten. Het is slechts een van haar vertederende tics, maar wel een lastige eigenschap als je veel moet reizen.

Hoe belangrijk Marie voor de verteller is, maakt Toussaint op ingenieuze wijze duidelijk door de opbouw van zijn roman. De verteller verschijnt alleen in het verhaal als hij samen is of binnenkort samen zal zijn met Marie. Op andere momenten zijn het de belevenissen van Marie die worden verhaald. Wat de verteller doet als hij niet in het gezelschap van Marie is, heeft kennelijk, in elk geval voor hemzelf, te weinig belang om het de lezer aan de neus te hangen. Het is de waarheid omtrent Marie die hij wil achterhalen en vertellen.

In het verleden waren er wel eens klachten over het gebrek aan actie in Toussaints romans. Voor die klacht is inmiddels geen enkele reden meer. Net als 'Vluchten' staat 'De waarheid omtrent Marie' vol actie. Er wordt met grote snelheid gevlogen, gereden en achtervolgd, en er sneuvelt heel wat rijdend materieel.

Kenmerkend voor Toussaints vertelwijze, en ook voor zijn speciale, wat plagerige gevoel voor humor, is dat de gebeurtenissen zich in een razend tempo

afspelen, maar worden beschreven met een weelde aan details en met een terminologische precisie die van de schrijver zonder enige twijfel veel geduldig zoekwerk in woordenboeken, in encyclopedieën, op het web, en ook nog ter plaatse heeft gevegd. De lezer wordt daardoor tot traagheid gedwongen, terwijl hij anderzijds juist snel verder wil om te weten hoe het allemaal afloopt.

Het beste voorbeeld daarvan is het middelste van de drie hoofdstukken: een beschrijving van het nachtelijk transport van een renpaard, Zahir, per vliegtuig. Het paard behoort toe aan de nieuwe minnaar die Marie in Tokio heeft opgedaan, enkele dagen nadat zij de verteller de bons heeft gegeven. Bij het transport gaat alles mis wat er zoal bij het transport van een renpaard kan misgaan. Op weg naar het vliegveld Narita raakt de auto verzeild in een verkeersopstopping. Bij aankomst, nog net voor het vertrek van de Boeing van Lufthansa, ontsnapt Zahir, en vlucht in de stromende regen weg over de start- en landingsbanen. Een epische achtervolging begint. Japanners grijpen naar hun mobieltjes om de positie van het dier door te geven, auto's met zwaailicht rijden met gierende banden over het natte, gladde beton. Uiteindelijk is het de nieuwe minnaar van Marie die door heldhaftig ingrijpen het paard weet te vangen. Zahir wordt ingeladen, en er volgt een werkelijk prachtige beschrijving van de vliegreis: "De Boeing werd hevig dooreengeschud in de lucht, het vliegtuig had moeite zijn stabiliteit te vinden en bleef hoogte winnen op de kracht van de motoren, botste frontaal tegen vijandige, wervelende luchtmassa's. Het vloog door dichte regenwolken, speelbal van de wind, wolkbreuken sloegen tegen de romp."

Dat het met die nieuwe minnaar van Marie niet goed zal aflopen, weet de lezer dan inmiddels al uit het eerste deel van de roman. Deze Jean-Christophe de G. heet trouwens eigenlijk Jean-Baptiste de Ganay, maar de verteller verhaspelt zijn naam opzettelijk het hele boek lang, bij wijze van kleine wraakneming.

Het derde en laatste deel van de roman speelt zich af op het eiland Elba, rond de villa van Marie's overleden vader. Zij is erheen gereisd om bij te komen van alles wat haar de laatste maanden is overkomen. Ook dan treft haar weer een ramp, maar gelukkig is de verteller in de buurt. Hij redt haar het leven, en mag haar aan het slot van de trilogie in zijn armen sluiten â in elk geval voor eventjes.

Zo hoort het natuurlijk ook, want Toussaints hoofdfiguur is een echte (zij het wat onbeholpen) ridder.